

антияпонская истерия перед ней. Меняющийся мир тесно связан с развитием действия в романе и определяет его. На исторический характер романа указывают и названия его частей: «1883», «1905», «1928», «1937», «1942». Они знаменуют вехи жизни героини и вехи в истории страны.

Литература

1. Smiley, J. *Private Life* / J. Smily. — N. Y.: Anchor Books. — 2010.

Вольга Гронская (Мінск)

НОВАЯ ІНТЭРПРЭТАЦЫЯ ЖАНОЧЫХ ПЕРСАНАЖАЎ СЯРЭДНЯВЕЧНАГА ЭПАСУ Ў «НІБЕЛУНГАХ» МОРЫЦА РЫНКЕ

«Песня пра Нібелунгаў» — сярэднявечная нямецкая эпічная паэма, напісаная ў канцы XII — пачатку XIII ст., — на працягу некалькіх апошніх стагоддзяў выклікае вялікую цікавасць з боку літаратуразнаўцаў і літаратараў. Пачынаючы з XVIII ст., калі быў выдадзены поўны тэкст паэмы, з'явілася вялікая колькасць яе навуковых даследаванняў і мастацкіх інтэрпрэтацый.

Адна з апошніх літаратурных версій «Песні пра Нібелунгаў» належыць Морицу Рынке (*Moritz Rinke*), сучаснаму нямецкаму драматургу і раманісту. Яго драма «Нібелунгі» была пастаўлена ў 2002 г. на адноўленым «Фестывалі Нібелунгаў» у Вормсе і да 2006 г. перапрацаваная аўтарам у дзве асобныя п'есы — «Жанчыны Зігфрыда» (*Siegfrieds Frauen*) і «Апошнія дні Бургундыі» (*Die letzten Tage von Burgund*) [2].

М. Рынке паставіў перад сабой задачу суаднесці старажытны літаратурны помнік з сучаснасцю, патлумачыць матывы ўчынкаў персанажаў. Аанімны аўтар сярэднявечнай «Песні пра Нібелунгаў» расказвае чытачам, што адбываецца з героямі, але маўчыць аб тым, чаму гэта адбываецца. У версіі М. Рынке нам прапанаваная адна з магчымых інтэрпрэтацый прычын тых або іншых падзей паэмы. Пры гэтым асабліваю глыбіню набываюць два жаночыя вобразы сярэднявечнага эпасу: Крымхільда, бургундская прынцэса, жонка Зігфрыда, і Брунхільда, ісландская каралева, жонка Гунтара.

У першай частцы драматычнай дылогіі М. Рынке, п'есе «Жанчыны Зігфрыда», значна павялічваецца роля Брунхільды. У «Песні пра Нібелунгаў» Брунхільда з'яўляецца другасным персанажам і ўвогуле знікае з тэкста ў другой частцы паэмы. У М. Рынке Брунхільда ператвараецца ў адну з галоўных гераінь. Гэта можна заўважыць з самага пачатку п'есы. Да прыкладу, знакаміты сон Крымхільды пра сокала апісваецца толькі ў другой сцэне. Першая сцэна — свайго роду ўверцюра — расказвае пра развітанне Зігфрыда з Брунхільдай і дае магчымасць аўтару разгарнуць потым перад чытачом гісторыю міласнага трохкутніка. І ў такой інтэрпрэтацыі М. Рынке відавочна стаіць бліжэй да старажытных вытокаў «Песні пра Нібелунгаў» (напрыклад, да «Сагі пра Вэльсунгаў»), чым да сярэднявечнай паэмы [гл. 3].

На працягу ўсёй п'есы Брунхільда пакутуе ад трагічнага кахання, перыядычна згадваючы рыцара з блакітнымі вачыма, які абяцаў вярнуцца за ёй у Ісландыю. Упершыню мы бачым гэта ўжо ў чацвёртай сцэне, якая апісвае

сватанне Гунтара. Нагадаем, што ў «Песні пра Нібелунгаў» Брунхільда абуралася тым фактам, што Зігфрыд прыплыў да яе, збіраючыся і яго пазбавіць у спаборніцтве галавы. У «Жанчынах Зігфрыда» мы бачым зусім іншую сцэну сустрэчы. Брунхільда ідзе насустрач Зігфрыду са словамі: *«Кароль, цяпер Вам трэба змагацца! Вы гатовыя?»* Калі Зігфрыд адказвае ёй маўчаннем, працягвае ў разгубленасці: *«Я павінна проста так пайсці з Вамі?»* Зігфрыд па-ранейшаму маўчыць, і Брунхільда, не разумеючы сітуацыі, працягвае дапытвацца: *«Ты хочаш жыць са мной тут?»* [2, с. 44]

Цяпер цалкам зразумелым робіцца той момант, калі Зігфрыд пасля такой размовы ідзе прыслужваць Гунтару: больш нічым ён абараніцца ад прыхільнасці Брунхільды не можа, толькі выдаць сябе за служку іншага, магутнейшага караля. У выніку Брунхільда выходзіць замуж і на працягу некалькіх гадоў пасля замужжа пастаянна агучвае і для іншых, і для сябе той факт, што Зігфрыд — толькі служка. Гэта і стане нагодай для сваркі дзвюх каралеў, што прывядзе да Зіфрыдавай смерці. Але ў дадзеным выпадку гаворка ідзе не пра фанабэрыстасць Брунхільды, якая выходзіла на першы план у сярэднявечнай паэме, а пра яе рэўнасць і пакуты. Слова *«Зігфрыд — служка»* адыгрываюць для гераніні ролю свайго роду абярогу, не даюць магчымасці разгарэцца таму пачуццю, што хаваецца ў яе душы.

У такім выпадку сварка дзвюх каралеў ператвараецца са спрэчкі пра іерархію статусаў у канфлікт жанчын, якія кахаюць аднаго і таго ж мужчыну. І калі Крымхільда называе Брунхільду *«служкавай дзеўкай»* перад усім дваром, яна не толькі абражае гонар каралевы, яна раскрывае яе таямніцу. Таму што Брунхільда пазней прызнаецца Зігфрыду, што *«ведала ўсё у тую ноч, адчувала, што гэта быў ты»* [2, с. 100]. І далейшы яе лёс добра тлумачаць наступныя словы: *«Пакуль гэта было ў маім сэрцы, я магла жыць. Але потым пра гэта даведаўся ўвесь свет ... Я ўжо намерла. Так выглядае нябожчыца, ты можаш больш з ёй не размаўляць»* [2, с. 100].

Да таго ж, каб падкрэсліць ступень зняважанасці і патлумачыць, чаму Брунхільда пачынае жадаць смерці каханага чалавека, М. Рынке ўводзіць эпізод, блізкіх якому не было ў сярэднявечнай паэме. Аўтар дадае да сюжэту дыялог Брунхільды з Гернатам, які прапануе забіць Гунтара дзеля адной толькі ночы з ёй. Каралева ў выніку не проста абражаная Крымхільдай, яна зняслаўленая перад усім дваром.

Адсюль больш зразумелым становіцца і ўчынак Крымхільды. Яна выдае Хагену прыступнае месца на спіне Зігфрыда. І ў «Песні пра Нібелунгаў», і ў «Жанчынах Зігфрыда» гэты ўчынак тлумачыцца жаданнем засцерагчы мужа ад ворагаў. Але М. Рынке дае магчымасць і іншага тлумачэння. Незадоўга да сваркі каралеў Крымхільда здагадваецца, што на самой справе адбылося ў шлюбную ноч. Дзясятая сцэна апісвае дыялог Крымхільды і Зігфрыда, падчас якога яна выказвае мужу свае падозрэнні наконт яго нявернасці і, напаўжартуючы, падносіць нож да яго спіны, прапануючы яму забіць адно аднаго [2, с. 81]. Менавіта пакутамі гераніні можна патлумачыць і яе здраду.

Усё гэта дазваляе разглядаць твор як драму пачуццяў, дзе на першы план выйдзе рэўнасць і спаборніцтва дзвюх каралеў.

Наступная з п'ес М. Рынке — «Апошнія дні Бургундыі» — адпавядае другой частцы «Песні пра Нібелунгаў», дзе на першы план выйдзе помста Крымхільды за забойства Зігфрыда. Аднак аўтар пераносіць апісанне развітання з Зігфрыдам, жалобы і выкрадання Хагенам скарбу Нібелунгаў, якія ў сярэднявечнай паэме апісваліся ў канцы першай часткі, у пачатак другой п'есы. І такі перанос падаецца вельмі арганічным, бо гэтыя ўчынкі герояў маюць куды большае дачыненне да гібелі бургундаў, чым да гісторыі кахання.

Увогуле, «Апошнія дні Бургундыі» ў большай ступені акцэнтуюць увагу на палітычных пытаннях. Пасля забойства Зігфрыда пры Вормскім двары пануе атмасфера віны, недаверу, страху і варожасці. М. Рынке па-майстэрску апісвае тут так званае міжчасце, якое выдатна тлумачыць далейшае развіццё падзей і якое пакінуў па-за ўвагай ананімны аўтар сярэднявечнага эпасу. Яскрава выпісаны матыў калектыўнай віны ў смерці Зігфрыда дазваляе цалкам пановаму зразумець выраз «вернасць нібенгаў», які прынята тлумачыць як непарушную вернасць братэрскаму саюзу да смерці. У версіі М. Рынке бургундаў вымушае трымацца разам не адданасць, а віна, залежнасць і страх. І ў дадзеным выпадку аўтар паказвае нам становішча ўнутры палітычнай касты на яе шляху да заняпаду.

Але разам з тым М. Рынке паглыбляецца не толькі ў палітычныя, але і ў міжчалавечыя стасункі. У першых сцэнах аўтар развітаецца з Брунхільдай, апісаўшы, як яна з дапамогай Хагена выкрадзе і спаліць цела Зігфрыда, забіўшы адначасова і сябе (і гэтыя падзеі зноў адсылаюць нас да эдычных песняў [3]). Пасля гэтага ўся ўвага будзе перанесеная на Крымхільду, вобраз якой набывае ў «Апошніх днях Бургундыі» асабліваю глыбіню.

У другой частцы «Песні пра нібелунгаў» Крымхільда ператваралася ў фурыю, у жанчыну, апантаную толькі прагай помсты. У п'есе М. Рынке перад намі паўстае складаны персанаж, часткова таксама больш набліжаны да скандынаўскага варыянту яго інтэрпрэтацыі [гл. 4].

Спачатку, пасля забойства Зігфрыда, Крымхільда падаецца вар'яткай: яна цягае за сабой труну з целам Зігфрыда і шукае вінаватага ў яго смерці. Каралева абвінавачвае ўсіх па чарзе, пакуль Хаген не скажа ёй аб яе ўласнай віне.

Потым, калі гераіня пагаджаецца ўзяць шлюб з каралём гунаў Этцалям, яна пачынае выношваць планы помсты. Але М. Рынке не абмяжоўваецца стварэннем вобраза помслівай фурыі. Ён паказвае сваю гераіню шчаслівай у новым шлюбе: яна амаль забылася аб трагічных падзеях мінулага, гадуе сына і не хоча думаць пра Бургундыю. Па іроніі лёсу самі бургунды нагадаюць ёй пра тое, што яна была жонкай Зігфрыда і хацела адпомсціць за яго забойства. Не думаючы аб тым, што Крымхільда магла змяніцца, яны бачаць у ёй ранейшую каралеву і паводзяць сябе адпаведным чынам. Гэта і справакуе фінальную трагедыю ўсёй гісторыі.

Як адзначае нямецкі драматург Д. фон Дюфель, у «Апошніх днях Бургундыі» М. Рынке «ўдаўся падвойны фокус: ён не проста пераказвае міф пра пагібель Нібелунгаў, але працягвае чалавечую гісторыю персанажаў — так, як яна на самой справе магла б павярнуцца, — і адначасова ператварае гэту гісторыю ў міф» [1, с. 248].

Такім чынам, падвойная драма М. Рынке з аднаго боку, адыходзіць ад сярэднявечнага варыянту гісторыі пра Нібелунгаў і вяртаецца да ранейшай, скандынаўскай версіі. З іншага ж боку, яна дае чытачу і глядачу магчымасць убачыць міфалагічных герояў як жывых людзей, якім уласцівыя глыбокія перажыванні і пачуцці, якія прымаюць цяжкія рашэнні, і гэта набліжае старажытную гісторыю да нашых дзён, надае ёй больш сучаснае гучанне.

Літаратура

1. Düffel, J. Die unendliche Ausgrabung. Nachwort / J. Düffel / Die Nibelungen. Siegfrieds Frauen. Die letzten Tage von Burgund / M. Rinke. — Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2007. — S. 242–248.
2. Rinke, M. Die Nibelungen. Siegfrieds Frauen. Die letzten Tage von Burgund / M. Rinke. — Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2007. — 248 S.
3. Гуревич, А. Я. Брюнхильд / А. Я. Гуревич // Мифы народов мира: энциклопедия: в 2 т. / Гл. ред. С. А. Токарев. — М.: Сов. энцикл., 1991. — Т. 1: А–К. — С. 188.
4. Гуревич, А. Я. Гудрун / А. Я. Гуревич // Мифы народов мира: энциклопедия: в 2 т. / гл. ред. С. А. Токарев. — М.: Сов. энцикл., 1991. — Т. 1: А–К. — С. 339–340.

Ольга Сенькова (Витебск)

ЧЕХОВСКИЕ ТРАДИЦИИ В «НОВОЙ ДРАМЕ» ГАРОЛЬДА ПИНТЕРА

Драма представляет собой весьма специфический род литературы, который отражает не только авторское видение мира, но и предполагает творческую активность со стороны зрителя и читателя. Ключевым понятием нашего исследования является феномен «новой» драмы. Это понятие многогранное, поскольку вмещает и творческие принципы освоения художественной реальности, и определенный способ мышления. Вслед за научными разысканиями О. К. Страшковой [1] мы будем рассматривать феномен «новой» драмы как своеобразную культурную парадигму, отражающую особенности той или иной эпохи, как определенный способ видения мира.

Анализ драматургии А. П. Чехова и Г. Пинтера сквозь призму такой наджанровой формы представляется весьма актуальным, потому что позволяет интерпретировать художественные особенности пьес того или иного автора, в то же время проецировать обобщенную модель воспринимающего сознания.

Отметим наиболее общие черты, позволяющие выделить в пьесах А. П. Чехова признаки «новой» драмы. Основной характеристикой, дающей возможность отнести драматургию автора к «новой» волне, является доминирование «внутреннего» действия. Сюжет, который в традиционной реалистической драме основывается на внешневолевой борьбе действующих лиц, становится в ней второстепенным, только толчком для развития «динамики мыслей и чувств персонажей» [1, с. 223]. Драмы А. П. Чехова не статичны, действие отнюдь не возвращается к начальному состоянию, оно внутренне — в душе человека — усугубляет настроение смиренного отчаяния, к которому приходит герой от ощущения скуки и безысходности.

Примечательно, что для А. П. Чехова, как и для Г. Пинтера определяющим фактором в творчестве является воззвание к человеку. Творческая